

Kiss Alajos alezredes:

AZ ENSZ KÖZÉP-AFRIKAI MISSZIÓJÁNAK KATONAI KOMPONENSE

ÖSSZEFOGLALÓ: *Immár több mint egy éve, hogy Magyarország képviselteti magát az ENSZ egyik legfiatalabb, legújabb békemissziójában, az ENSZ Közép-afrikai Köztársaságban folytatott többdimenziós integrált stabilizációs műveletében (MINUSCA¹). A misszió eddig kevés publicitást kapott, így vélhetően érdekes lesz az olvasó számára a három különböző komponens, de kiemelten a katonai komponens működésének a bemutatása. Az írás ismerteti a műveletnek az ENSZ BT határozatában rögzített céljait, feladatait, valamint a katonai erő felépítését és működését.*

KULCSSZAVAK: *MINUSCA, katonai komponens, Közép-afrikai Köztársaság, Bangui, ENSZ-békeművelet*

BEVEZETÉS

Az Afrika-térképen központi helyet elfoglaló, hazánkban mégis nagyrészt ismeretlen ország, a Közép-afrikai Köztársaság egy viszonylag fiatal, mégis nehéz sorsú, konfliktusokkal teli történelemmel rendelkező állam. Az ország a 19. század végétől az 1960-as önállósodásáig francia gyarmat volt,² és ennek a mai napig magán viseli a nyomait. Az ország vezetőinek nagy többsége külső segítséggel vagy katonai beavatkozás révén került hatalomra, a 20., illetve a 21. század eleji történelmét pedig belső harcok, békemissziók, szankciók, politikai útkeresések jellemzik.³ Az Afrikai Unió, illetve az ENSZ 2007-től létrehozott, az ország helyzetének normalizálását célzó missziói nem tudták beváltani a hozzájuk fűzött reményeket. A helyzet 2013-ban tovább romlott, amikor márciusban Michel Djotodia, a kormányellenes UFDR⁴ politikai mozgalom vezetője elnökké kiáltotta ki magát,⁵ feloszlatta az addig viszonylagos rendet biztosító, lázadó csoportokból álló Séléka elnevezésű katonai szervezetet, ezzel kikényszerítve a volt katonák önállósulását, szabad rablását. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a helyzet súlyosbodására reagálva hozta létre a MINUSCA missziót, mely hivatalosan 2015 áprilisában érte el a teljes készenlétét.

¹ Mission multidimensionnelle intégrée des Nations Unies pour la stabilisation en République centrafricaine.

² Balogh Andrea – Besenyő János – Miletics Péter – Vogel Dávid: Országismertető – Közép-afrikai Köztársaság. A Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat kiadványa, 2015, 76–92.

³ Uo. 94–98.

⁴ Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement.

⁵ <https://mali-web.org/afrique/le-rebelle-michel-djotodia-elu-president-de-la-republique-centrafricaine> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 22.)

A MINUSCA MANDÁTUMA ÉS A HÁROM KOMPONENS

A MINUSCA mandátuma

A misszió az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2014 áprilisában elfogadott 2149-es számú határozata alapján⁶ jött létre. Igen fontos jellemző volt, hogy a mandátum az ENSZ Alapokmányának VII. fejezetén alapul, azaz a meghatározott célok értelmében engedélyezett a katonai erő alkalmazása. A misszió főbb feladatai:

- a polgári lakosság védelme;
- az átalakítási folyamat támogatása, erőfeszítések az államhatalom érvényesítésének kiterjesztésére, a területi egység fenntartására;
- a humanitárius támogatások azonnali, teljes, biztonságos és akadálytalan eljuttatásának a biztosítása;
- az ENSZ-alkalmazottak és -javarok védelme;
- az alapvető emberi jogok érvényesülésének elősegítése és védelme;
- a nemzeti és a nemzetközi igazságszolgáltatás, valamint a jogrend fenntartásának a támogatása;
- lefegyverzés, leszerelés, reintegráció, valamint a külföldi fegyveresek repatriálása.

A fenti feladatok végrehajtása érdekében egy civil vezetésű, de viszonylag nagy létszámú katonai és rendőri komponenssel rendelkező szervezeti struktúrát alakítottak ki. Az első időszakban a katonai komponens átvette az Afrikai Unió addigi missziójának (MISCA⁷) a kontingenseit, és a francia Sangaris elnevezésű művelet keretében az országban állomásozó, akkor kb. 1200 főt számláló csapataival szoros együttműködésben megkezdte a helyzet normalizálását. Időközben az ENSZ BT elfogadta a 2217-es (2015) határozatot⁸ is, de ez a fentiekben számottevő változást nem okozott.

A misszió jelenlegi mandátuma⁹ – amely 12 870 egyenruhás személy (10 750 katona és 2120 rendőr) alkalmazására ad felhatalmazást – 2017. július 31-én jár le.¹⁰

A MINUSCA civil komponense

A misszió civil komponensének a rendeltetése a törvényességi keretek biztosítása, kapcsolattartás az átmeneti (majd a megválasztott) államvezetéssel, a humanitárius, a választást támogató, valamint a lefegyverzési, leszerelési és visszaintegrálási (DDR¹¹) tevékenység ellátása, továbbá az adminisztratív és a logisztikai háttér biztosítása. Fontos megjegyezni, hogy a teljes struktúra kiépüléséig, valamint a megterhelőbb időszakokban (választások, a DDR-folyamat beindulása) a civil komponens nem lenne képes ellátni feladatát a katonai és a rendőri komponens támogatása nélkül.

⁶ <http://unscr.com/en/resolutions/2149> (Letöltés időpontja: 2016. 07. 24.)

⁷ Mission Internationale de Soutien à la Centrafrique sous Conduite Africaine.

⁸ <http://reliefweb.int/report/central-african-republic/adopting-resolution-2217-2015-security-council-renews-mandate> (Letöltés időpontja: 2015. 12. 01.)

⁹ <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2281> (Letöltés időpontja: 2016. 07. 24.)

¹⁰ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusca/facts.shtml> (Letöltés időpontja: 2016. 07. 24.)

¹¹ Disarmament, Demobilization, Reintegration.

A MINUSCA rendőri komponense

Az 1800 fős rendőri komponens alapvetően erre a célra megalakított rendőri egységekből (FPU¹²), parancsnokságokon szolgálatot teljesítő törzstisztekből, valamint szakértőkből áll. Az utóbbiak általában a vidéki városokban működő ENSZ-hivatalok alárendeltségében látják el feladataikat. Az FPU-k állománytáblás létszáma 140 fő, elvárás a járőrözési és a tömegkezelési képesség, elsősorban a fővárosban, illetve a szektorparancsnokságoknak otthont adó jelentősebb városokban látnak el feladatokat, a járőrözések mellett segítik a helyi rendőrség, csendőrség tevékenységét, kiképzését.

A MINUSCA katonai komponense

A misszió katonai komponense – vezetési és irányítási szempontból – négy részből áll. A főváros (Bangui) a 2015. szeptember végi zavargások kitöréséig rendőri irányítás alatt állt, az itt állomásozó, tevékenykedő katonai erők a rendőri vezetés útmutatásai alapján látták el feladataikat. Ez a válság első hetét követően megváltozott, mert az ENSZ BT jóváhagyásával megalakult egy többnemzeti alkalmi kötelék (JTFB¹³), mely katonai vezetés alatt magában foglalja a fővárosban állomásozó katonai és rendőri kontingenseket.

A MINUSCA elemeinek elhelyezkedése 2016 áprilisában

Forrás: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/minusca_apr2016.pdf
(Letöltés időpontja: 2016. 07. 24.)

¹² Formed Police Unit.

¹³ Joint Task Force Bangui.

A fővároson kívüli terület három szektorra tagozódik (nyugati, középső és keleti), melyek zászlóalj-felelősségi körzetekből állnak. Természetesen a katonai vezetés a helyzet függvényében a felelősségi körzeteket, illetve a csapatok elhelyezkedését sűrűn módosítja. Szükséges helyzetként elsősorban a kritikus biztonsági eseményeket kell érteni (főként azokon a területeken, ahol együtt él a keresztény és a muzulmán lakosság), illetve nagyarányú csapatáthelyezésekre van szükség egyes kontingensek váltásának időszakában a jelenlét fenntartása érdekében. A zászlóalj-felelősségi körzetek is – természetesen – továbbtagozódnak századfelelősségi körzetekre, a századok szakasz- vagy részlegerejű kihelyezett alegységei azonban általában elsősorban egy-egy települést vagy útszakaszt ellenőriznek. A rendelkezésre álló személyi állomány, illetve technikai eszközök figyelembevételével azonban másra nem is igen van lehetőségük.

A katonai komponens erői

2016 közepén a Nyugati Szektor négy zászlóalj-felelősségi körzetből állt: északon a kameruni, az országot Kamerunon át az óceánnal összekötő, ezért kiemelt fontosságú 1. számú fő utánpótlási útvonal (MSR-1¹⁴) nyugati része mentén a bangladesi, fővároshoz közeli szakasza mentén az egyiptomi, délen pedig a kongói¹⁵ zászlóalj tevékenykedik.

A Középső Szektorban a pakisztáni, a burundi és a mauritániai zászlóalj-felelősségi körzetek vannak.

A Keleti Szektor hatalmas területein két zászlóalj osztozik: északon a zambiai, délen a marokkói. Itt azonban fontos megemlíteni, hogy – az Úr Ellenállási Hadseregének felszámolása érdekében – jelentős létszámmal más külföldi katonai erők is tartózkodnak a térségben.

A szektoroknak vannak szakcsapataik (híradószázadok, kórházak, műszaki századok). A MINUSCA részére Pakisztán és Srí Lanka Mi-17, Szenegál pedig Mi-35 típusú helikoptereket biztosít. Ezek települése folyamatosan, az aktuális műveleteknek megfelelően változik. A feladataik összehangolása szektorszinten kezdődik az igények gyűjtésével, a prioritások meghatározásával, alkalmazásukra pedig a misszió felsőbb szintű érdekeivel összhangban került sor. Nem ritka eset, hogy a misszió katonai vezetése a korábban engedélyezett feladatoktól, prioritásoktól eltérő utasítást ad ki a szakcsapatok részére. Fontos azonban megjegyezni, hogy a fent említett képességek nem fedik le a misszió teljes kapacitását. A civil komponens is rendelkezik szerződéses partnerekkel, amelyek képesek műszaki munkálatok elvégzésére, és jelentős számú bérelt repülőgéppel, illetve helikopterrel biztosítják a személyi állomány és az utánpótlás szállítását. Ezek összehangolása általában a Banguiban található főparancsnokságon, a katonai és a civil logisztikai elemek megbeszélései útján történik.

A katonai komponens vezetési rendje

A misszió civil vezetésű. Az ENSZ-főtitkár különmegbízottja civil, két helyettesével együtt. A hierarchiában őket követik a katonai és a rendőri komponens parancsnokai. A katonai vezetést jelenleg Balla Keita altábornagy (Szenegál) gyakorolja, helyettese, S. M. Shafiuddin Ahmed vezérőrnagy (Banglades) és törzsfőnöke, Jacques de Lapasse dandártábornok (Franciaország) támogatásával.

Az ENSZ-ben a különböző parancsnoksági irányítóreszlegeket U-val jelölik, így a személyügy az U-1, a felderítés az U-2, a hadművelet az U-3, a logisztika az U-4, a tervezés az

¹⁴ Main Supply Route.

¹⁵ Kongói Demokratikus Köztársaság.

A paouai megfigyelői őrs tagjai, valamint a biztosítók parancsnoka a helyi előkelőségekkel

Forrás: A szerző archívumából

U-5, a híradás az U-6, a kiképzés az U-7, a műszaki az U-8, a civil-katonai együttműködés pedig az U-9 jelölést használja. A részlegek élén általában alezredek állnak, a beosztott tisztek rendfokozatukat tekintve századostól alezredesig terjedő állományba tartoznak.

A törzsfőnök hadművelleti helyettese (pakisztáni, ezredesi beosztás) felügyeli a napi műveleteket, irányítja a művelési tevékenység előkészítését, végrehajtását. Egy másik ezredesi (bangladesi) beosztás a katonai személyügyi főtitest, aki az adminisztratív folyamatokat irányítja. Ezenkívül a fenti részlegek mellett tevékenykedik még a táborig csendőrök főnöke (kameruni, ezredesi beosztás), aki a fegyelmi és a szabálysértési ügyek kivizsgálásán kívül ellátja a katonai rendőri tevékenység szakmai irányítását is. Egy kisebb csoport intézi a parancsnokság működésével, a protokolláris és pénzügyekkel kapcsolatos teendőket (parancsnokságot támogató részleg), az egészségügyi vonalat pedig a katonai erők egészségügyi tisztje (ruandai orvos alezredes) felügyeli.

Jelentős feladat még a katonai megfigyelők tevékenységének az irányítása, melyet a katonai erők parancsnokhelyettese (aki egyúttal a fő katonai megfigyelő) a fő katonai megfigyelő helyettes útján, a katonai megfigyelő koordinátor¹⁶ által irányított részleggen keresztül gyakorol.

A katonai erők parancsnokságán nincsenek civilek, viszont mind a négy haderőnem (szárazföldi csapatok, légierő, haditengerészet, tengerészgyalogság) képviselteti magát. A munkanyelv angol, bár a lakossággal és a törzs tagjaival történő együttműködéshez hasznos a francia nyelv ismerete. A misszió rendőri komponense és a civilek előszeretettel használják a francia nyelvet hivatalos kommunikációban is.

A törzstiszti, illetve katonai megfigyelői állomány általában egyéves szolgálatot lát el a misszióban. A hosszabbítást a katonai erők parancsnoka nem támogatja. A kontingensek vezénylési időtartama az egy évtől eltérhet, így volt olyan zászlóalj, amely több mint 2 évet töltött a hadszíntéren.

¹⁶ A cikk szerzője 2015 szeptemberétől 2016 márciusáig töltötte be ezt a beosztást.

A szektorparancsnokságok a katonai erők parancsnokságának a struktúráját követik, természetesen kisebb létszámmal. Ettől eltér a JTFB szervezete, amelyben jelentős részleg látja el a rendőri szakmai tevékenységek irányítását.

A lövészzászlóalj tevékenysége

A zászlóalj elsődleges feladata a felelősségi területük stabilitásának a biztosítása. Ezt alapvetően járőrözésekkel, ellenőrző-áteresztő pontok működtetésével, illetve illegális fegyveres csoportok elleni akciókkal érik el. Az információ gyűjtése, a helyzetre való reagálás szükségessé teszi a közvetlen kapcsolattartást különböző személyekkel, szervezetekkel. A területi legfőbb ENSZ-hivatalnok a tábori iroda vezetője, aki kapcsolatot tart a prefektusokkal, az alprefektusokkal, valamint összehangolja a különböző ENSZ-szervezetek tevékenységét, biztonsági értekezletet szervez a kormányzati és a nem kormányzati szervezetek képviselőivel, ahova meghívja a katonai komponens helyi vezetőjét és a katonai megfigyelőket is. Ezek azok a fórumok, ahol az érintettek megosztják egymással az információikat, és a zászlóalj azok alapján tud reagálni a biztonsági helyzetben beállt változásokra. Persze léteznek közvetlen kapcsolatok, ún. „forró drótok” is, így szükség esetén a katonai erő akár azonnal is tud reagálni egy tüntetésre, esetleges támadásra. A jelenlétüket fenntartó járőrökön kívül a biztonságilag kockázatosabb térségekben a kontingens elrettentő jellegű műveleteket hajthat végre a helyzet stabilizálása érdekében. Fontos feladat még a fent felsoroltakon kívül az ENSZ tisztségviselői és állami vezetők látogatásainak a biztosítása, valamint az utánpótlási konvojok kísérése.

A feladatellátáshoz szorosan kapcsolódik a zászlóalj felszerelése, felszereltsége. A személyi állomány repeszálló mellényben, sisakban látja el feladatát, elsősorban gépkarabéllyal, bár rajszinten megjelenik a géppuska is. A katonai erőknél nem jellemző, de az FPU-knál többször látható kézi páncéltörő rakéta. A MINUSCA misszió elődje, az Afrikai Unió égisze alatt futó MISCA idejéből „örökölt” technikai eszközök sok esetben csak erős korlátozásokkal feleltek meg az ENSZ elvárásainak. Ezeket időközben lecserélték, illetve egyes nemzetek az Amerikai Egyesült Államok által biztosított páncélozott szállító harcjárműveket vették át, ezekkel járőröznek. Igen széles körben használt eszköz a platós kisteherautó (pickup), melynek hátulján, hosszában elhelyezett padon általában hat katona (vagy rendőr) foglal helyet.

2015-ben sok probléma volt a zászlóalj belső kommunikációjával, a kiküldött járőrnek sok esetben nem, vagy csak igen korlátozottan volt kapcsolata az előjáró parancsnoksággal. Volt olyan térség, ahol szinte folyamatos volt a kapcsolat megléte, de a helyi mobilszolgáltató technikai problémái, valamint egyéb eszközproblémák miatt a kiküldött rajnak esetenként nem volt összeköttetése. Ez abban a vonatkozásban is nagy problémát jelenthet, hogy a térség maláriával erősen fertőzött, és egy egyszerű jármű-meghibásodás vagy összeköttetési probléma akár halálesethez is vezethet.

A MINUSCA EGYÜTTMŰKÖDÉSE MÁS KATONAI SZERVEZETEKEL

A MINUSCA több katonai erővel működik együtt a feladata végrehajtása érdekében. A francia Sangaris műveletet említi az ENSZ BT 2217-es határozata is. Velük az együttműködés elsősorban a főváros felügyeletében csúcsosodik ki, bár fontos hozzájárulás részükről a helikopteres megfigyelés, a Rafale típusú vadászpilóta nélküli repülőgépekkel végrehajtott elrettentő repülések, de előkészület alatt áll pilóta nélküli repülőgépek alkalmazása is, ami fontos megfigyelési adatokat szolgáltatna a MINUSCA részére a fő utánpótlási útvonalak és a válsághelyszínek támadásaival kapcsolatban.

Az Európai Unió egy kis létszámú katonai tanácsadó művelete az ország biztonsági szektorának reformját segíti elő, és kisebb járőrözési tevékenységet lát el a fővárosban. A tevékenységéről egy összekötő tiszt folyamatosan tájékoztatja a MINUSCA katonai vezetését.

Az ország hadserege (FACA¹⁷) még sem kiképzettség, sem felszereltség szempontjából nem éri el a kívánt szintet. Jelenlétük a fővárosban egyre aktívabb, bár egyes hírszerzési adatok szerint a személyi állomány erősen érintett volt a 2015. szeptemberi zavargásokban, illetve az azt követő fosztogatásokban. A kormányzat egyre erősebben adott hangot annak a követelésének, hogy a MINUSCA adja át területek ellenőrzését a FACA-nak, de a fenti okok miatt erre egyelőre csak igen kis mértékben került sor. Összekötő tisztek delegálásával viszont megindult a bizalomépítés. A közös járőrökkel kapcsolatos tipikus példa egy általános aggály: ha egy közös járőrt támadás ér, a FACA-állomány kiképzetlensége miatt nagyobb annak az esélye, hogy a MINUSCA-erők sérülést szenvednek el a „baráti” FACA-járőrtől, mint a valódi támadóktól.¹⁸

Fontos még megemlíteni, hogy az utóbbi időszakban egyre intenzívebb az Úr Ellenállási Hadserege elleni tevékenység. Az Amerikai Egyesült Államok tanácsadókkal, az Afrikai Unió csapatokkal igyekezik legyőzni ezt a terroristának minősített szervezetet,¹⁹ ám ez – figyelembe véve a sűrű dzsungelt, valamint a két nyomon haladó járművel járható gyér úthálózatot – nem egyszerű feladat, mivel a helyi fegyveres szervezetek előszeretettel használják a dzsungel ösvényeit gyalog, illetve motorkerékpárral. Erre a nemzetközi erők egyelőre nem képesek reagálni, viszont a közelmúltban emelték magasabb szintre az együttműködést az ENSZ-erőkkel az információk megosztása és a tevékenységek összehangolása érdekében.

ÖSSZEGRÉS

A MINUSCA-misszió civil vezetése felügyeletet gyakorol a Közép-afrikai Köztársaságban tevékenykedő ENSZ-szervezetek tevékenysége felett, és mint a civilek biztonságáért felelős legfelsőbb szintű szervezet, közvetlen kapcsolatot tart az országban tevékenykedő kormányzati és nem kormányzati nemzetközi szervezetekkel, az átmeneti, illetve 2016. március végétől a választott kormánnyal, az államapparátussal.

A misszió integrált jellege abban nyilvánul meg, hogy a civil komponensen kívül egy jelentős katonai, valamint rendőri erő segíti a helyzet normalizálását.

Az alárendelt katonai komponens képviseli az erőt, szavatolja a biztonságot a különböző hivatali szereplőktől begyűjtött információk alapján. Ennek a szervezeti felépítését, feladatait és tevékenységét mutatta be a fenti tanulmány.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1778-as számú (2007) határozata. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1778%282007%29

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2149-es számú (2014) határozata. <http://unscr.com/en/resolutions/2149>

¹⁷ Forces armées centrafricaines.

¹⁸ Rumbach Szabolcs alezredes információja, Bangui, 2016. március 14.

¹⁹ <http://www.enoughproject.org/files/Completing-The-Mission-US-Special-Forces-Essential-to-Ending-L.R.A.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 30.)

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2217-es számú (2015) határozata. <http://reliefweb.int/report/central-african-republic/adopting-resolution-2217-2015-security-council-renews-mandate>

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2281-es számú (2016) határozata. <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2281>

Az ENSZ Közép-afrikai Köztársasági Integrált Békeépítő Irodájának honlapja. <http://binuca.unmissions.org/Default.aspx?tabid=5542&language=en-US>

Balogh Andrea – Besenyő János – Miletics Péter – Vogel Dávid: *Országismertető – Közép-afrikai Köztársaság*. A Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat kiadványa, 2015.

Rumbach Szabolcs alezredes információja, Bangui, 2016. március 14.

<http://www.enoughproject.org/files/Completing-The-Mission-US-Special-Forces-Essential-to-Ending-LRA.pdf>

<https://mali-web.org/afrique/le-rebelle-michel-djotodia-elu-president-de-la-republique-centrafricaine>

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/minusca_apr2016.pdf

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusca/facts.shtml>

<http://unscr.com/en/resolutions/2149>

<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2281>